

Lectura de la tesi doctoral d'Eulàlia Pérez Vallverdú «Josep Maria Folch i Torres (1880-1950): des del Modernisme a la literatura de consum». — El propassat 26 de gener de 2006 la professora de literatura catalana Eulàlia Pérez Vallverdú va defensar a la Universitat Autònoma de Barcelona la tesi doctoral *Josep Maria Folch i Torres (1880-1950): des del Modernisme a la literatura de consum*, dirigida pel doctor Jordi Castellanos, que meresqué la màxima qualificació per part del tribunal que la jutjà, format per Josep Murgades (Universitat de Barcelona, que exercí de president), Jaume Aulet (Universitat Autònoma de Barcelona), Ricard Vinyes (Universitat de Barcelona), Enric Gallén (Universitat Pompeu Fabra) i Maria Campillo (Universitat Autònoma de Barcelona). Amb l'obtenció del grau de Doctora en Filologia Catalana la professora Pérez Vallverdú corona brillantment un llarg període d'estudi i investigació sobre la personalitat cultural i literària de l'autor més prolífic i llegit de la literatura catalana contemporània; i així mateix, es consagra «oficialment» —ja li coneixíem aportacions parcials de qualitat sobre la matèria— davant la comunitat científica com l'especialista de referència en Folch i Torres amb una tesi que, al nostre entendre, manifesta les més altes virtuts que haurien de tenir aquests treballs acadèmics.

L'acte de lectura de la tesi, que comptà amb la presència del fill de Folch, el també escriptor Ramon Folch i Camarasa, començà amb el prescriptiu discurs de defensa de la doctoranda, que se centrà a reconstruir de forma minuciosa i argumentada el procés d'elaboració de la tesi, des dels orígens fins al final, tot exposant-ne les dificultats i els reptes que a cada moment havia anat plantejant l'elaboració del treball. Així, la doctoranda féu referència a 1) les circumstàncies acadèmiques i personals que la portaren a iniciar la recerca; 2) l'esforç per interpretar el procés que menà Folch de la literatura culta a la literatura de consum, resposta que la doctoranda trobà en la literatura infantil, a la qual havia anat a parar l'autor en el seu afany de professionalització; 3) la feina ingent d'establir el corpus de literatura infantil i juvenil folcitorrià, amb el buidatge sistemàtic de les diferents plataformes des de les quals es comercialitzà; 4) el problema de com descriure de forma significativa i apropiada un corpus literari quantitativament «aclaparador»; 5) la fixació d'una metodologia i un aparell teòric que havien de prendre en consideració l'alt grau de redundància dels elements narratius de les obres inventariades, i també el context industrial en què s'inseria aquesta literatura; o 6) encara, la descoberta d'una sèrie d'elements comuns entre aquesta literatura infantil i juvenil i la literatura d'adults de la seva primera època. La doctoranda tancà la seva intervenció emfasitzant una de les principals conclusions de la tesi: el paper clau de Folch en la creació del mercat literari en català de l'època i en la modernització de la literatura catalana de preguerra.

En el seu torn, el tribunal unànimement felicità la doctoranda per la qualitat de la feina feta i en ponderà el gran esforç que revela l'elaboració d'una tesi de les dimensions i característiques com la que allí es presentava, tot plegat en un reconeixement rigorós i sentit alhora del valor científic i de la importància cultural del treball que es jutjava. Si cal concretar una mica, direm que, entre d'altres aspectes, els doctors que jutjaren la tesi van subratllar-ne positivament la informació exhaustiva que proporciona l'estudi, tant sobre la trajectòria de l'autor i la seva obra com sobre el context en què a cada moment s'insereix la pràctica literària de l'autor; l'anàlisi precisa i adequada que es fa de les dades, articulades de forma coherent en base a una hipòtesi de treball; la pertinença del mètode d'anàlisi emprat, que varia convenientment en funció del corpus a analitzar; el bon criteri i la sagacitat lectores que demostra la doctoranda en l'estudi de les obres i, tot sumat, la capacitat de treball i investigadora demos-

trades que, en paraules d'un membre del tribunal, reïx, qualitat no menor, a fer una «tesi amb tesi». L'ambició de totalitat de la doctoranda degué esperonar alguns membres del tribunal a demanar-li que n'apugés encara una mica més el llistó: un estudi més aprofundit de la llengua i del teatre de Folch foren les sollicituds principals que l'autora va rebre i de què prengué bona nota per a futures recerques.

Per mitjà de l'estudi de la figura i de l'obra de Josep Maria Folch i Torres, la professora Pérez demostra i il·lustra la complexitat inherent a la creació i consolidació d'un mercat per a la literatura catalana en català els anys vint i trenta del segle passat, alhora que la centralitat de la petita i mitjana burgesia en aquest procés sociocultural.

La tesi ressegueix pas a pas la trajectòria literària i cultural de l'autor, des dels orígens fins als darrers moments. D'aquesta reconstrucció precisa i documentada que en fa l'autora en destaquem tot just dos aspectes absolutament rellevants en la biografia literària de Folch, fins ara poc o gens coneguts i que la tesi il·lumina de forma impecable:

1) la militància catalanista (1898-1909) de la seva joventut. Enquadrat en les files de la Unió Catalanista, Folch es convertí en un actiu propagador de l'ideari d'aquella associació amb una presència significativa a la premsa de l'època que l'assenyala com un intel·lectual destacat del catalanisme radical. D'altra banda, amb una producció novel·lística adreçada als sectors catalanistes i concomitant dels plantejaments regeneracionistes i vitalistes del Modernisme, Folch assajava, sense gaire èxit, de portar la seva vocació literària al terreny professional;

i 2) la recerca insistent d'aquesta professionalització literària. Objectiu que menarà Folch a fer el pas de la literatura per a adults al conreu exclusiu de la literatura per a infants i joves, en un procés que també portarà aparellada l'aparició d'un nou tipus d'escriptor que l'autor de les «Pàgines viscudes» encarna de forma exclusiva en la literatura catalana contemporània: l'escriptor popular de literatura de consum. En aquest sentit, la Dra. Pérez ens mostra com l'entesa entre Folch i l'editor Josep Bagunyà és un dels factors clau per a la comprensió d'aquest procés de popularització i professionalització de l'escriptor. Gràcies a l'editor i a les seves iniciatives —amb la revista *En Patufet*, com a centre de tot un projecte editorial—, Folch aconsegueix viure exclusivament de la literatura, posició que consolidarà definitivament després sobretot amb la seva dedicació a la literatura dramàtica.

L'altre gran eix de la tesi és l'estudi de l'obra literària de Folch, que cobreix els dos grans àmbits de la producció folquitorriana: la literatura d'adults i la literatura infantil i juvenil i alhora tots els gèneres mitjançant els quals aquesta producció es va comercialitzar (narració —proses, contes, novel·letes i novel·les—, teatre i poesia). És sobretot en l'estudi de la literatura infantil i juvenil on trobem algunes de les grans aportacions sobre la literatura folquitorriana que, en termes de coneixements i també de mètode, fa aquesta tesi. Les presentem sumàriament: 1) innovació metodològica en l'estudi d'un corpus de literatura infantil i juvenil, amb l'aplicació en l'anàlisi de la metodologia pròpia dels estudis sobre literatura de consum, que posa de manifest l'operativitat de factors no estrictament literaris en la factura de les obres; 2) la fixació del corpus complet de la bibliografia folquitorriana, amb unes mil set-cents narracions i contes, gairebé un centenar de novel·les, desenes d'obres de teatre i una cinquantena de poesies, a més de reedicions, traduccions... 3) la classificació d'aquest corpus, a partir de cinc grans models literaris (la literatura tradicional; d'aventures; humorística; detectivesca i de misteri; i sentimental) que es caracteritzen amb la intenció d'establir quins són els fonaments de la unitat i la continuïtat que els defineixen; i 4) la modernitat de Folch, cosa que fa que un segment important de la seva literatura actuï com a motor de renovació i modernització de la literatura catalana per a infants i joves de l'època amb l'adopció de nous models narratius provinents principalment de la literatura de gènere per a adults. La tesi doctoral, a banda de les

conclusions, es tanca amb dos capítols que acaben de donar solidesa al treball: el primer, sobre la recepció d'època de l'obra infantil i juvenil folquitorriana i la seva dimensió sociològica; i el segon sobre l'evolució de Folch a partir dels anys trenta i fins a la mort —el 1950— així com la presència de l'autor a partir dels anys 60 dins la cultura catalana.

En definitiva, *Josep Maria Folch i Torres (1880-1950): des del Modernisme a la literatura de consum* és ja des d'ara una obra fonamental en els estudis de literatura catalana contemporània, indefugible, doncs, per a qualsevol professor i investigador d'aquest àmbit i també per als estudiosos de la literatura infantil i juvenil. Amb el seu estudi, la Dra. Eulàlia Pérez no s'ha proposat de reparar cap injustícia històrica envers l'autor estudiat, sinó que s'ha limitat tot just, i exemplarment, a posar de manifest la complexitat d'una trajectòria personal i literària amb la voluntat exclusiva de recuperar científicament «una part significativa de la història cultural del nostre». Per altra banda, aquesta tesi modèlica d'història de la literatura és el millor argument davant dels qui proclamen ara i adés l'obsolència de l'historicisme com a mètode d'estudi del fenomen literari. Com a bon palliatiu al seu escepticisme els en recomanem entusiàsticament la lectura quan es publiqui, cosa que desitgem que sigui ben aviat, publicació, d'altra banda, que suscitarà ben segur l'interès d'aquells sectors de la societat catalana per als qui per tradició familiar Folch i Torres segueix essent encara un referent sentimental i literari de la catalanitat. [R. P.]